

сучасних вітчизняних реаліях оскільки дозволяє здійснювати виховні впливи на всі сфери здобувача початкової освіти в умовах змішаного і/або дистанційного навчання. Перспективним напрямком дослідження є вивчення можливостей застосування ІТ при реалізації окремих напрямків виховання здобувачів початкової освіти (розумового, морально-етичного, трудового, фізичного тощо) в умовах НУШ.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бандурка О. М., Тюріна В. В., Федоренко О. І. Основи психології і педагогіки : піручн. для ВНЗ. Харків : Вид-во. Нац. ун-ту внутрішніх справ, 2003. 336 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібн. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 616 с.
3. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання : навч. посібник. Київ : Вища школа, 1997. 304 с.
4. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації / упор. Коберник І., Звиняцьківська З. Травень 2020. URL: <http://surl.li/ckqz>
5. Остапівська І. І. Формування активної громадянської позиції підлітків у виховній діяльності Пласту : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2011. 238 с.

REFERENCES

1. Bandurka, O. M., Tiurina, V. V. & Fedorenko, O. I. (2003). *Osnovy psykholohii i pedahohiky* [Basics of psychology and pedagogy] : piruchn. dlia VNZ. Kharkiv : Vyd-vo. Nats. un-tu vnutrishnikh sprav. 336 s. [in Ukrainian].
2. Volkova, N. P. (2009). *Pedahohika* [Pedagogy] : navch. posibn. 3-tie vyd., ster. Kyiv : Akademydav. 616 s. [in Ukrainian].
3. Karpenchuk, S. H. (1997). *Teoriia i metodyka vykhovannia* [Theory and method of education] : navch. posibnyk. Kyiv : Vyshcha shkola. 304 s. [in Ukrainian].
4. Kobernyk, I. & Zvyniatskivska, Z. (Ed.). (2020). *Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia v shkoli* [Organization of distance learning at school] : metodychni rekomendatsii. Retrieved from <http://surl.li/ckqz> [in Ukrainian].

5. Ostapiovska, I. I. (2011). *Formuvannia aktyvnoi hromadianskoi pozytsii pidlitkiv u vykhovni diialnosti Plastu* [Forming of active civil position of teenagers in educate activity of Plast]. (Dys. ... kand. ped. nauk). Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. Lutsk. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ОСТАПІВСЬКА Ірина Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: інформаційні технології в освіті, культура інформаційної діяльності та інформаційна культура особистості, математика, спеціальна методика математики, медіаосвіта і медіаграмотність.

ОСТАПІВСЬКИЙ Ігор Євгенович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Наукові інтереси: інформаційні технології в освіті та інформаційна компетентність особистості, освітній менеджмент, педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

OSTAPIOVSKA Iryna Ihorivna – candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Lesya Ukrainka Volyn National University.

Research interests: information technologies in education, culture of information activity and information culture of the individual, mathematics, special methods of mathematics, media education and media literacy.

OSTAPIOVSKIY Ihor Yevhenovych – candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor at the Department of Management of Education Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education.

Research interests: information technologies in education and information competence of the individual, educational management, pedagogical legacy of V. O. Sukhomlynskyu.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 364-322:614]:37.013.42-057.87

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-260-266

ПОЛІЩУК Наталія Миколаївна –

викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури

Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3677-1248>

e-mail: polami@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті на основі теоретичного аналізу наукових досліджень визначено педагогічні умови, необхідні для формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності.

Проблема здоров'язбереження серед дітей та молоді є однією з найбільш актуальних як наслідок сучасних соціально-економічних викликів. Проте у наукових доробках недостатньо уваги приділено механізму впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі різних закладів освіти, зокрема, шляхом неформальної, інформальної освіти, залучення громадського сектору тощо.

На основі аналізу теорії і практики досліджуваного процесу з'ясовано, що важливим засобом формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді виступає волонтерська діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що існують різні тлумачення сутності педагогічних умов. Загалом дослідники звертають увагу на різні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту, який засвідчив ряд проблемних питань у справі формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, а також вагомий потенціал волонтерської діяльності у цій справі, узагальнивши всі аспекти проблеми, нами виокремлено педагогічні умови, необхідні для формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності: формування стійкої мотивації студентської молоді до здоров'язбереження (зокрема, у процесі волонтерської роботи); удосконалення знань студентів з питань

здорового способу життя, здоров'язбережувального волонтерства на рівні формальної, неформальної, інформальної освіти; впровадження інноваційних форм волонтерської здоров'язбережувальної роботи.

Ключові слова: педагогічні умови, волонтерство, здоров'язбережувальна компетентність, формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності.

POLISHCHUK Nataliia Mykolayivna –

Teacher of Medical and Biological Fundamentals of Physical Culture Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3677-1248>

e-mail: polami@ukr.net

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE FORMATION OF HEALTH CARE COMPETENCE OF YOUTH STUDENTS IN THE PROCESS OF VOLUNTEER ACTIVITIES

The article, based on the theoretical analysis of scientific research, defines the pedagogical conditions necessary for the formation of health-saving competence of student youth in the process of volunteering.

The problem of health care among children and youth is one of the most urgent as a result of modern socio-economic challenges. However, in scientific works, insufficient attention is paid to the mechanism of implementing health-saving technologies in the educational process of various educational institutions, in particular, through informal, informal education, involvement of the public sector, etc.

Based on the analysis of the theory and practice of the researched process, it was found that volunteering is an important means of forming the health-saving competence of student youth.

Analysis of the latest research and publications shows that there are different interpretations of the essence of pedagogical conditions. In general, researchers pay attention to various aspects of the formation of health-saving competence of future specialists.

According to the results of the ascertaining stage of the pedagogical experiment, which proved a number of problematic issues in the formation of health-preserving competence of student youth, as well as the significant potential of volunteering in this matter, after summarizing all aspects of the problem, we singled out the pedagogical conditions necessary for the formation of health-preserving competence of students young people in the process of volunteering: formation of sustainable motivation of student youth to health care (in particular, in the process of volunteer work); improving students' knowledge of healthy lifestyles, health-preserving volunteering at the level of formal, informal, and informal education; implementation of innovative forms of volunteer health care work.

Keywords: pedagogical conditions, volunteering, health-preserving competence, formation of health-preserving competence of student youth in the process of volunteering.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Важливий етап будь-якого наукового дослідження – визначення чинників, які впливають на ефективність досліджуваного процесу. На думку дослідників, теоретиків і практиків, «ефективність педагогічних досліджень залежить від численних чинників. У структурі наукового педагогічного знання виокремлюють закони, закономірності, принципи, правила, факти, поняття. Усі ці складові характеризують наявний рівень розвитку науки та мають загальне значення для педагогічної науки» [20, с. 11].

Проблема здоров'язбереження серед дітей та молоді є однією з найбільш актуальних як наслідок сучасних соціально-економічних викликів. Проте у наукових доробках недостатньо уваги приділено механізму впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі різних закладів освіти, зокрема, шляхом неформальної, інформальної освіти, залучення громадського сектору тощо.

Тому мета дослідження полягає, насамперед, у визначенні педагогічних умов використання волонтерської діяльності для формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, тобто «комплексу зовнішніх і внутрішніх умов, що сприяють стимулюванню даної роботи й виводять її з рангу другорядної в освітніх установах» [15, с. 153].

На основі аналізу теорії і практики досліджуваного процесу з'ясовано, що важливим засобом формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді виступає волонтерська діяльність.

Сьогодні найбільшу за кількістю групу українських волонтерів складає молодь, у тому числі студентська. Студентське волонтерство набуває масового характеру, воно спрямоване на різні суспільні сфери, такі як освіта, охорона

навколишнього середовища, охорона здоров'я, соціальний і правовий захист населення, допомога українським військовим у зоні АТО тощо. Таким чином, волонтерство для майбутніх фахівців є не лише можливістю реалізувати себе у служінні суспільству через залучення до суспільно корисної діяльності, а й способом подальшого професійного розвитку і соціального становлення [9, с. 85].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що існують різні тлумачення сутності педагогічних умов. Загалом дослідники звертають увагу на різні аспекти формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців:

- використання здоров'язбережувальних освітніх технологій;
- важливість визначення змісту освіти, що дозволить формувати у майбутніх фахівців необхідні знання, позитивні ставлення, ціннісні орієнтації у галузі здорового способу життя та здоров'язбереження;
- активізація самостійної усвідомленої роботи майбутніх фахівців щодо пізнання різних аспектів здорового способу життя;
- використання інноваційних методів навчання для набуття майбутніми фахівцями досвіду здоров'язбереження та розвитку соціальної складової здоров'я, проведення тренінгів для формування у майбутніх фахівців;
- використання потенціалу дослідницької роботи для розширення знань про здоровий спосіб життя та набуття навичок вирішення складних проблем здоров'язбереження;
- та ін.

Аналіз формувань педагогічних умов свідчить, що вони частіше за все є відтворенням вже відомих

істин та ілюструють вже відомі принципи, правила та інші наукові положення.

Мета статті – на основі теоретичного аналізу наукових досліджень щодо сутності поняття «педагогічні умови», педагогічної теорії і практики визначити педагогічні умови, необхідні для формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для виконання одного із завдань дослідження – визначення педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності – було передбачено з'ясувати сутність такого поняття, як «педагогічна умова».

Вирішення будь-яких практичних педагогічних завдань передбачає створення значної кількості педагогічних умов, більшість із яких вже відома науковцям та педагогам. Тому, на думку дослідників, «для обґрунтування педагогічних умов, які відбивають особливості сучасної освітньої ситуації, необхідно у дисертаційному дослідженні навести та проаналізувати вже відомі педагогічні умови та показати, чому їх недостатньо для вирішення наявної педагогічної проблеми. Перевірці будуть підлягати саме ті нові педагогічні умови, які пропонує автор дослідження» [20, с. 12].

Тлумачний словник надає слову «умова» декілька значень:

- 1) необхідна обставина, що уможливило здійснення, створення, утворення чого-небудь;
- 2) обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь [1].

Узагальнений аналіз властивостей педагогічних умов як складових наукових досліджень здійснено С.М. Хриковим. З-поміж ознак педагогічних умов, запропонованих та обґрунтованих дослідниками проблем педагогічної практики, науковець виокремлює такі:

«← спрямованість на організацію педагогічної діяльності, тобто вони мають практичну, нормативну спрямованість;

– спрямованість на підвищення ефективності педагогічної діяльності;

– педагогічні умови не можуть суперечити прояву педагогічних закономірностей, принципів та правил;

– їх обґрунтування передбачає поєднання емпіричних та теоретичних процедур наукового дослідження;

– відповідність вимогам наукової новизни (виокремлення у дослідженні певних педагогічних умов має сенс, якщо вони містять нове наукове знання);

– імовірнісний характер забезпечення результату педагогічної діяльності (педагогічні умови, як і педагогічні системи в цілому, не можуть гарантувати отримання певного результату, але підвищують імовірність його досягнення);

– локальний характер застосування (у структурі педагогічного знання найбільш широкий характер мають закономірності та принципи, більш вузький характер мають педагогічні правила, ще більш вузький, локальний характер мають умови)» [20, с. 14].

Для формування у майбутніх фахівців здоров'язбережувальної компетентності, на думку

сучасних дослідників, важливе значення має: дотримання «загальнодидактичних принципів науковості, усвідомленого навчання, індивідуалізації, професійної спрямованості, зв'язку теорії з практикою, безперервності й послідовності та ін.» [21, с. 99], а також урахування напрацьованих учених у цьому напрямі.

На сьогодні дослідники пропонують різні педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності, звертаючи увагу на особливості суб'єктів навчання чи специфіку їхньої професійної діяльності.

Як «систему, складовими якої є норми, методи, умови, ситуації, що об'єктивно склалися та є необхідними для досягнення певної педагогічної мети», трактують зміст поняття «педагогічної умови» О. Пехота та В. Будаєк [18].

У той час К. Дубич, визначає їх як «сукупність взаємозалежних і взаємообумовлених заходів педагогічного процесу, які забезпечують досягнення конкретної мети» [6].

У цьому сенсі важливим є твердження А. Литвина про те, що педагогічні умови сприяють усебічному гармонійному розвитку задатків особистості, з врахування потреб і формування загальнолюдських і професійно важливих якостей, ключових кваліфікацій, загальних і професійних компетентностей [11].

Отже, вище наведені трактування дають можливість дійти узагальненого твердження, що педагогічні умови безпосередньо впливають на досліджуваний процес. Розглядаючи особливості формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності, під педагогічними умовами ми будемо розуміти комплекс обставин (так званих зовнішніх і внутрішніх), від яких залежить стан сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді.

Сучасними науковцями розглядаються педагогічні умови, що сприяють формуванню необхідних якостей майбутніх фахівців у різноманітних видах діяльності. Так, С. Кириленко вивчалися педагогічні умови і технології формування культури здоров'я старшокласників [7], Ю. Драгневим – педагогічні умови з формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання [5, с. 87], Д. Вороніним – психолого-педагогічні умови формування здоров'язберігаючої компетентності студентів [3], А. Домашенком – умови ефективного здійснення оздоровчого впливу фізичного виховання на студентів [4], А. Литвина – готовність майбутніх учителів технологій до використання здоров'язбережувальних технологій у процесі професійної підготовки [11] та ін.

Зокрема, Ю. Драгнев вважає, що для формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання важливе значення має «підтримання позитивної мотивації до розуміння здоров'я як цінності; застосування оздоровчих технологій зменшення негативного впливу комп'ютера на здоров'я студентів; спрямування змісту оздоровчих технологій на розвиток усіх аспектів індивідуального здоров'я (духовного, психічного, фізичного)» [5, с. 10].

З-поміж умов розв'язання завдання ефективного формування здоров'язбережувальної компетентності у студентів Г. Кондрацька виокремлює такі: «постійного мотивування до здорового способу життя і безпечної

життєдіяльності; застосування інтерактивних технологій навчання, що забезпечують індивідуалізацію сприйняття, активну участь кожного студента і групову взаємодію; переважання практичних дій і управління у засвоєнні навчального матеріалу; забезпечення зв'язку між теоретичними відомостями й можливостями їх практичного застосування; організація комунікативного спілкування, застосування в навчальному процесі ігрових методів, елементів дискусії, методу проєктів, які є ефективними засобами розвитку студента, його громадянських якостей; ціннісне ставлення до свого здоров'я, особистого прикладу дотримання правил здорового і безпечного способу життя» [8].

Ю. Лимар на основі аналізу психолого-педагогічної літератури та вивчення досвіду роботи вчителів-практиків виділяє такі педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів: «свідоме засвоєння учнями знань про здоров'я та здоровий спосіб життя; включення до змісту початкової освіти валеологічних знань; розробку та впровадження в освітній процес інтегрованих курсів, факультативів, тренінгів валеологічного спрямування; залучення учнів до позашкільних заходів, які сприяють поглибленню їхніх знань про здоровий спосіб життя, розвитку особистого прагнення його дотримуватися; використання інтерактивних методів навчання в процесі формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів» [10].

Т. Миронюк виокремлює такі педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології у вищих навчальних закладах: «стимулювання позитивної мотивації, формування ціннісних орієнтацій, поглиблення знань про культуру здоров'я, здоров'язбереження, здоровий спосіб життя, здоров'язбережувальну діяльність студентів на основі вдосконалення змісту та програмно-методичного забезпечення; оптимізація процесу формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології у освітньому середовищі ВНЗ шляхом упровадження інноваційних технологій; організація самостійної роботи студентів для набуття особистого досвіду здоров'язбереження» [14, с. 200].

Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів ДКВС України у процесі професійної підготовки обґрунтував О. Шеремета: «організація просвітницької роботи шляхом впровадження спеціального факультативу для ознайомлення майбутніх офіцерів із сутністю здоров'язбережувальної компетентності та основними правилами здорового життя; використання інноваційних методів навчання для набуття майбутніми фахівцями досвіду здоров'язбереження та розвитку соціальної складової здоров'я; проведення тренінгів для формування у майбутніх фахівців ДКВС України навичок збереження психічного здоров'я; використання потенціалу дослідницької роботи для розширення знань майбутніх офіцерів про здоровий спосіб життя та набуття навичок вирішення складних проблем здоров'язбереження» [21, с. 121].

Педагогічні умови, необхідні для розвитку соціальної компетентності майбутніх фахівців засобом волонтерської діяльності, запропонувала І. Курлішук: «формування стійкої мотивації до волонтерської роботи; використання ефективних методів та форм

просвітницької діяльності щодо підготовки до волонтерської роботи; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах формування соціальної компетентності засобом волонтерської діяльності» [9, с. 87].

В контексті предметного поля нашого дослідження заслуговують на увагу дослідницькі підходи щодо ефективних умов волонтерської діяльності загалом та використання засобів волонтерської діяльності зокрема. Так, дослідження Т. Лях ґрунтувалося на припущенні, що соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп буде результативна, якщо: «у студентів стимулюється розвиток особистісно значущих якостей до волонтерської роботи; у волонтерів формуються необхідні знання, уміння та навички для здійснення певного напрямку соціально-педагогічної діяльності; роботу студентської волонтерської групи координує підготовлений фахівець; забезпечується супровід та моніторинг діяльності студентських волонтерських груп спеціалістами організацій, на базі яких вони працюють» [12, с. 4-5].

В контексті дослідження процесу виховання гуманістичних цінностей у студентів Г. Ткачук запропонувала системний підхід щодо єдності трьох взаємопов'язаних компонентів організації волонтерської діяльності в педагогічних колективах: «суб'єктів діяльності (індивідуальних – студенти-волонтери, волонтери-консультанти; колективних – первинна волонтерська студентська група; зовнішніх – центр соціальних ініціатив коледжу й міста); організаційних умов забезпечення результативності діяльності (цілеспрямована підготовка залучених студентів та консультантів-координаторів до волонтерської діяльності; урізноманітнення варіантів забезпечення позитивної активності суб'єктів волонтерської діяльності; організаційних форм, що відображають бінарний характер взаємодії суб'єктів волонтерської діяльності» [19, с. 96].

Загалом учені серед педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців звертають увагу на необхідність визначення спеціального змісту навчання, урахування результату навчання відповідно до логіки компетентнісного підходу, на відбір методів організації навчання, на відповідну підготовку фахівців, на створення належного психологічного клімату в освітньому середовищі, використання необхідних здоров'язбережувальних технологій [21, с.108].

Як вагому та необхідну педагогічну умову дослідники розглядають формування та розвиток здоров'язбережувального освітнього середовища.

Важливим елементом нашого дослідження є визначення основних підходів до процесу формування здоров'язбережувальної компетентності в умовах закладу вищої освіти. При цьому у формуванні здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців доречно використовувати наукові погляди сучасних дослідників, що дає змогу розширити розуміння та урізноманітнити власні практичні підходи до наукового дослідження означеної проблеми.

Переважає більшість дослідників дотримується системного підходу до структурування здоров'язбережувального освітнього середовища.

На думку В. Муромець та ін., надання структурним елементам здоров'язбережувальних

функцій у результаті окреслює основні шляхи реалізації здоров'язбережувального виховання майбутніх фахівців як складової професійної підготовки. Тому початковим етапом упровадження здоров'язбережувального виховання є «розробка програми виховання здорового способу життя. Ефективне функціонування всіх елементів педагогічної системи можливе за наявності здоров'язбережувального освітнього простору, який формується у здоров'язбережувальному середовищі закладу вищої освіти» [15, с. 152].

Як свідчить аналіз наукових джерел, поняття «здоров'язбережувальне середовище», «здоров'язбережувальне середовище закладу вищої освіти», «здоров'язбережувальне освітнє середовище» у науковій літературі визначення має широкий спектр дефініцій, що зумовлено психолого-педагогічними аспектами розкриття її сутності та механізмами створення у межах різних освітніх установ та організацій.

На думку сучасних науковців, здоров'язбереження в освітньому процесі – це «комплекс дій та заходів учасників взаємодії в початковій школі з метою цілісного розв'язання проблеми збереження і зміцнення фізичного, духовного та соціального здоров'я учнів, формування їх здоров'язбережувальної компетентності. Його реалізація відбувається у здоров'язбережувальній діяльності, що здійснюється відповідно до цілей освіти, особистісних потреб учнів та ситуацій взаємодії» (Т. Осадченко); тощо [17, с. 10–12].

Аналіз змісту поняття «здоров'язбережувальне середовище» дає можливість зробити висновки: більшість дослідників розкривають сутність здоров'язбережувальної середовищної взаємодії через категорію «умови», які «характеризуються сукупністю та системністю; визначені умови створення середовища різноаспектні, репрезентовано медико-гігієнічні, культурно-соціологічні, психолого-педагогічні умови; взаємодія суб'єктів середовища спрямована на гармонійне збереження та зміцнення фізичного, духовного та соціального компонентів здоров'я особистості» (Т. Осадченко) [17, с. 13].

Зокрема, забезпечення здоров'язбережувального середовища для студентів з метою подальшого формування у них здоров'язбережувальної компетентності передбачає вирішення таких основних завдань: «упровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній процес; раціональна організація освітнього процесу; гігієнічний контроль інноваційних методів і засобів навчання та виховання» (В. Муромець) [15, с. 152].

Підкреслюючи важливість системного підходу до формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, дослідники (В. Муромець та ін.) виокремлюють такі наскрізні рівні здоров'язбережувального виховання в умовах університетської освіти за принципом «від ректора до студента»: «Суб'єктами управління цього процесу будуть виступати: ректор (ціннісно-методологічний рівень); проректор, декан (організаційно-педагогічний); завідувач кафедри, професор (технологічний); доцент (методичний); викладач, куратор (психолого-педагогічний); студент (рефлексивний)» [15, с. 152–153].

При цьому особливістю формування здоров'язбережувальних компетенцій, на думку дослідників, є пріоритет саме виховної складової і

наявність здоров'язбережувального освітнього середовища (В. Оржеховська) [16], а ефективність роботи щодо виховання здорового способу життя студентів «залежить як від пріоритетів вищівської освіти, загальної ідеології закладу освіти, так і від індивідуальних зусиль кожного з учасників освітнього процесу» (В. Муромець) [15, с. 153].

На основі узагальнень теорії і практики досліджуваного процесу нами виокремлено складові здоров'язбережувального освітнього середовища закладу вищої освіти: цілі ОП, освітньої системи в цілому; суб'єкти освітнього процесу (здобувачі освіти, науково-педагогічні працівники, стейкхолдери та ін.); поєднання традиційних та інноваційних форм, методів діяльності (зокрема, волонтерської здоров'язбережувальної діяльності). На нашу думку, формування та розвиток здоров'язбережувального освітнього середовища має стати одним з основних завдань сучасного закладу освіти.

Для ефективного формування у студентів здоров'язбережувальних знань, умінь та навичок необхідно скласти комплекс зовнішніх і внутрішніх умов, що сприяють стимулюванню даної роботи й виводять її з рангу другорядної в освітніх установах [15, с. 153].

Отже, із використанням результатів теоретичного аналізу наукових досліджень щодо сутності та структури здоров'язбережувальної компетентності, а також результатів констатувального етапу педагогічного експерименту, який засвідчив ряд проблемних питань у справі формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді, а також вагомий потенціал волонтерської діяльності у цій справі, узагальнивши всі аспекти проблеми, нами виокремлено педагогічні умови, необхідні для формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності:

- формування стійкої мотивації студентської молоді до здоров'язбереження (зокрема, у процесі волонтерської роботи);
- удосконалення знань студентів з питань здорового способу життя, здоров'язбережувального волонтерства на рівні формальної, неформальної, інформальної освіти;
- впровадження інноваційних форм волонтерської здоров'язбережувальної роботи.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. В сукупності визначені педагогічні умови спрямовані на забезпечення ефективності процесу формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді за усіма структурними компонентами (мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, рефлексивним). Однак, кожна з виокремлених педагогічних умов має особливості впровадження в освітній процес, вибору форм і методів реалізації з метою досягнення ефективності процесу формування здоров'язбережувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності. Означене питання є перспективою для подальших досліджень в означеному напрямі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К.; Ірпінь: ВТФ, «Перун». 2005. 1728 с.

2. Волонтерство в Україні. Як допомогти тим, хто допомагає? URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/26725753.html>

3. Воронін Д. Є. Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів вищих навчальн их закладів засобами фізичного виховання: Автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: Спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання». Херсон, 2006. 20 с.

4. Домашенко А. В. Організаційно-педагогічні засади системи фізичного виховання студентської молоді України: Автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. наук з фізичного виховання і спорту: Спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення». К., 2003. 17 с.

5. Драгнев Ю. В. Компоненти формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*: наукова монографія. Харків : ХДАДМ (ХХП), 2007. 176 с.

6. Дубич К. В. Особистісно орієнтоване виховання студентів в умовах соціокультурного середовища вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Рівне, 2007. 267 с.

7. Кириленко С. В. Соціально-педагогічні умови формування культури здоров'я старшокласників: Автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.07 «Теорія та методика виховання». К., 2004. 21 с.

8. Кондрацька Г. Д. Шляхи формування здоров'язбережувальної компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *International Academy Journal Web of Scholar*. 2018. 10 (28), Vol. 2. P.14–18.

9. Курлішук І. І., Швирка В. М. Педагогічні умови розвитку соціальної компетентності майбутніх фахівців засобом волонтерської діяльності. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*. 2021. Volume 5. С. 84–87.

10. Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 12. Т. 1. 2019. С. 41–44.

11. Литвин А. Ф. Визначення готовності майбутніх учителів технологій до використання здоров'язбережувальних технологій у процесі професійної підготовки. *Young Scientist*. 2016. № 9.1 (36.1). С. 111–114.

12. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка». Київ, 2009. 20 с.

13. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 4. С. 43–63.

14. Миролюк Т. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2018. Вип. 1. С. 199–206.

15. Муромець В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів засобами інтерактивних технологій: практичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 4 (12). С. 149–157.

16. Оржеховська В. Педагогіка здорового способу життя. *Шлях освіти*. 2004. № 7. С. 11–12.

17. Осадченко Т. Створення здоров'язбережувального середовища початкової школи : практичний порадник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. 234 с.

18. Пехота О. М., Будак В. Д. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій. К.: А.С.К. 2003. 240 с.

19. Ткачук Т. С. Виховання гуманістичних цінностей у студентів педагогічних коледжів у процесі волонтерської діяльності: дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 13.00.07 – теорія і методика виховання. Луганськ. 2013. 200 с.

20. Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання. *Шлях освіти*. 2011. № 2. С. 11–15.

21. Шеремета О. П. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх офіцерів державної кримінально-виконавчої служби України у процесі

професійної підготовки: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Хмельницький. 2020. 276 с.

REFERENCE

1. Busel, V. T. (2005). Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. K.; Irpin': VTF, «Perun». 1728 s.

2. Volonterstvo v Ukraini. Yak dopomohy tym, khto dopomahaye? [Volunteering in Ukraine. How to help those who help?]. URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/26725753.html>

3. Voronin, D. YE. (2006). Formuvannya zdorov'yazberihayuchoyi kompetentnosti studentiv vyshchlykh navchal'n ykh zakladiv zasobamy fizychnoho vykhovannya [Formation of health-preserving competence of students of higher educational institutions by means of physical education]: Avtoref. dys. ... na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: Spets. 13.00.07 «Teoriya ta metodyka vykhovannya». Kherson. 20 s.

4. Domashenko, A. V. (2003). Orhanizatsiyno-pedahohichni zasady systemy fizychnoho vykhovannya student-s'koyi molodi Ukrainy [Organizational and pedagogical principles of the system of physical education of student youth of Ukraine]: Avtoref. dys... na zdobuttya nauk. stupenya kand. nauk z fizychnoho vykhovannya i sportu: Spets. 24.00.02 «Fizychna kul'tura, fizychno vykhovannya riznykh hrup naselennya». K. 17 s.

5. Drahnyev, YU. V. (2007). Komponenty formuvannya kul'tury zdorov'ya studentiv v umovakh komp'yuteryzatsiyi navchannya. Pedahohika, psykholohiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu [Components of the formation of students' health culture in the conditions of computerization of education. Pedagogy, psychology and medico-biological problems of physical education and sports]: naukova monohrafiya. Kharkiv : KHDADM (KHKHPI). 176 s.

6. Dubych, K. V. (2007). Osobystisno oriyentovane vykhovannya studentiv v umovakh sotsiokul'turnoho sere dovyscha vyshchoho navchal'noho zakladu [Personally oriented education of students in the conditions of the socio-cultural environment of a higher educational institution]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07. Rivne. 267 s.

7. Kyrylenko, S. V. (2004). Sotsial'no-pedahohichni umovy formuvannya kul'tury zdorov'ya starshoklasnykiv [Social and pedagogical conditions for the formation of the health culture of high school students]: Avtoref. dys. ... na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: 13.00.07 «Teoriya ta metodyka vykhovannya». K. 21 s.

8. Kondrats'ka, H. D. (2018). Shlyakhy formuvannya zdorov'yazberezhual'noyi kompetentnosti u profesiyniy pidhotovtsi maybutnikh uchyteliv fizychnoyi kul'tury [Ways of forming health-preserving competence in the professional training of future teachers of physical culture]. *International Academy Journal Web of Scholar*. 10 (28). Vol. 2. P.14–18.

9. Kurlishchuk, I. I., Shvyrka, V. M. (2021). Pedahohichni umovy rozvytku sotsial'noyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv zasobom volonters'koyi diyal'nosti [Pedagogical conditions for the development of social competence of future specialists as a means of volunteering]. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique*. Volume 5. S. 84–87.

10. Lyamar, YU. M. (2019) Pedahohichni umovy formuvannya zdorov'yazberezhual'noyi kompetentnosti molodshykh shkolyariv [Pedagogical conditions for the formation of health-saving competence of younger schoolchildren]. *Innovatsiyana pedahohika*. Vypusk 12. T. 1. S. 41–44.

11. Lytvyn, A. F. (2016). Vyznachennya hotovnosti maybutnikh uchyteliv tekhnolohiy do vykorystannya zdorov'yazberezhual'nykh tekhnolohiy u protsesi profesiynoyi pidhotovky [Determining the readiness of future technology teachers to use health-saving technologies in the process of professional training]. *Young Scientist*. № 9.1 (36.1). С. 111–114.

12. Lyakh, T. L. (2009). Sotsial'no-pedahohichna diyal'nist' student-s'kykh volonters'kykh hrup [Socio-pedagogical activity of student volunteer groups]: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : 13.00.05 «Sotsial'na pedahohika». Kyiv. 20 s.

13. (2013). Metodolohichni zasady ponyattya «pedahohichni umovy» [Methodological principles of the concept of "pedagogical conditions"]. Pedahohika i psykholohiya profesiyanoi osvity. № 4. S. 43–63.

14. Myronyuk, T. (2018). Formuvannya zdorov"yazberezhival'noyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv biolohiyi [Formation of health-preserving competence of future biology teachers]. Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu. Vyp. 1. S. 199–206.

15. Muromets, V. (2015). Formuvannya zdorov"yazberezhival'noyi kompetentnosti maybutnikh pedahohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohiy [Formation of health care competence of future teachers by means of interactive technologies: praktychnyy aspekt]. Osvitolohichnyy dyskurs. № 4 (12). S. 149–157.

16. Orzhekhovs'ka, V. (2004). Pedahohika zdorovoho sposobu zhyttya [Pedagogy of a healthy lifestyle]. Shlyakh osvity. № 7. S. 11–12.

17. Osadchenko, T. (2016). Stvorennya zdorov"yazberezhival'noho seredovyscha pochatkovoyi shkoly [Creating a health-preserving environment of an elementary school: a practical guide: praktychnyy poradnyk]. Uman' : VPTS «Vizavi». 234 s.

18. Pyekhota, O. M., Budak, V. D. (2003). Pidhotovka maybutn'oho vchytelya do vprovadzhennya pedahohichnykh tekhnolohiy [Preparation of the future teacher for the introduction of pedagogical technologies]. K.: A.S.K. 240 s.

19. Tkachuk, T. S. (2013). Vychovannya humanistychnykh tsinnostey u studentiv pedahohichnykh koledzhiv u protsesi volonters'koyi diyal'nosti [Education of humanistic values in students of pedagogical colleges in the process of volunteering]: dys. na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata

pedahohichnykh nauk. 13.00.07 – teoriya i metodyka vykhovannya. Luhans'k. 200 s.

20. Khrykov, YE. M. (2011). Pedahohichni umovy v strukturі naukovoho znannya [Pedagogical conditions in the structure of scientific knowledge]. Shlyakh osvity. № 2. S. 11–15.

21. Sheremeta, O. P. (2020). Formuvannya zdorov"yazberezhival'noyi kompetentnosti maybutnikh ofitseriv derzhavnoyi kryminal'no-vykonavchoyi sluzhby Ukrainy u protsesi profesiyanoi pidhotovky [Formation of health-preserving competence of future officers of the state criminal enforcement service of Ukraine in the process of professional training]: dys. ... na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriya i metodyka profesiyanoi osvity. Khmel'nyts'kyu. 276 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПОЛІЩУК Наталія Миколаївна – викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: волонтерська діяльність, здоров'язбережувальна компетентність студентської молоді.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

POLISHCHUK Nataliia Mykolayivna – Teacher of Medical and Biological Fundamentals of Physical Culture Department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Scientific interests: Volunteer activity, health-preserving competence of student youth.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 378:364

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-207-266-271

ПОТАПЧУК Тетяна Володимирівна –

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1680-6976>

e-mail: tatvolod@ukr.net

КИРСТА Наталія Романівна –

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6777-4890>

e-mail: nataliia.kyrsta@pnu.edu.ua

ПУКАС Іванна Леонідівна –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6965-8896>

e-mail: pukas.ivanna@gmail.com

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОБОТИ З СІМ'ЯМИ
УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ**

Дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій набуває універсальної актуальності, бо вона проектується особливим чином на вивчення питань розвитку комунікативної компетенції особистості.

У статті на основі наукових джерел розкрито професійну підготовку майбутніх вихователів до роботи з сім'ями учасників бойових дій. Проаналізовано психолого-педагогічні дослідження видатних вчених в яких зазначено, що важливим завданням сучасної професійної освіти є підготовка спеціалістів, здатних сприяти реалізації державно-суспільного підходу до розвитку освітнього простору, інтеграції соціальних інститутів у вирішенні пріоритетних соціально-економічних питань. З'ясовано, що невід'ємну складову професійної освіти становить професійна підготовка майбутніх вихователів, яка трактується науковцями як об'єктивно існуючий процес навчання (викладання й учіння), засвоєння майбутнім педагогом професійних загально-педагогічних і методичних знань, вироблення відповідних умінь і навичок студента в ході педагогічної практики; формування у нього потреб самоосвіти,